

Doc. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.
Ústav české literatury a literární vědy FF UK
nám. Jana Palacha 2
116 38 Praha 1
e-mail: Josef.Vojvodik@ff.cuni.cz

(nicorozm)

**Oponentský posudek na diplomovou práci Adély Gemrothové
*Řeč a svět. Literární a výtvarné dílo Jiřího Koláře.***

Ve své diplomové práci vychází Adéla Gemrothová z teze, že dílo Jiřího Koláře tvoří integrální celek, který je postaven na specifickém intemediálně založeném konceptu, přičemž fenomén řeči považuje autorka za „úhelný kámen Kolářovy tvorby“ a proto je také řeč integrujícím pojmem jejího uvažování. Tím je naznačena ontologická resp. ontologicko-hermeneutická perspektiva (Gadamer, Heidegger) přístupu ke Kolářovu dílu, kterou Gemrothová nápaditě propojuje s přístupem (kulturně-)sémiotickým (Barthes, Lotman ad.). Je nepochybné, že řeč, *promluva* jako jedinečné a pouze člověku vlastní médium přístupu ke světu, k bytí ve světě a participace na světě má pro Kolářovo dílo konstitutivní význam, přestože po roce 1958 Kolář opouští umění slova a obrací se téměř výhradně k umění obrazu. Ve čtyřech kapitolách (1. Jazyk a řeč; 2. Řeč v produkci a recepci; 3. Materialita řeči; 4. Řeč a svět) rekonstruuje Gemrothová způsoby a formy Kolářova mediálně-diskurzivního přístupu ke světu a jeho skutečnosti. Velmi přesně si uvědomuje, že pro Koláře už nejsou podstatné kategorie „originality“, „původnosti“ nebo „autorství“, nýbrž kategorie autentičnosti konstrukce (jako tvůrčího procesu), která „podrývá“ tradiční kategorie „ztvárnění“/„reprezentace“.

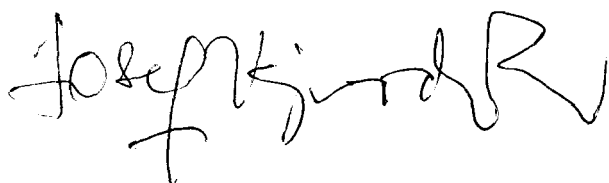
Jako specifickou formu řeči čte a interpretuje Adéla Gemrothová také Kolářovy výtvarné práce a obrazové realizace. Kolář navazuje na tradici intermediality textu a obrazu, který rozvinula historická avantgarda, kdy artefakt byl zároveň sám o sobě autonomním uměleckým dílem a realizací estetického nebo uměleckého konceptu. Jestliže však mluvíme o „řeči obrazu“, „gramatice obrazu“ atp., používáme tyto pojmy metaforicky, neboť „text“ obrazu nedisponuje žádnými srovnatelnými jednotkami (lexémy), kterými disponuje verbální text. Pro Kolářovo pojetí obrazu – stejně jako řeči (nebo *promluvy*) – je však, jak Adéla Gemrothová ukazuje, velmi podstatná „valence bytí“; pojetí obrazu jako „narůstání bytí“ („Zuwachs am Sein“), neboť existence obrazu se orientuje, jak zdůrazňuje H.-G. Gadamer ve své teorii obrazu, podle „živoucího“ („zoon“). Jak ve svých literárních textech, tak ve svém výtvarném díle pracuje Kolář s citáty cizí „řeči“ a obrazů, které ve svých textech a na svých

kolážích komponuje do nových významových celků. Koláře nezajímá původnost a inovace, ale konfrontace, dialogičnost a autentičnost, která je bezprostředně spojená s principem montáže fragmentů nejrůznějšího původu, s konstrukcí montáže heterogenních částí, „důkazů“ (z) všedního dne. Fragment, útržek (u Koláře také z novinových zpráv, dopisů, rozhovorů z ulice, s přáteli atd.) jako signatura a produkt moderny a zároveň přítomnost už jen právě jako fragment a ruina původního autentického stavu; autentičnost, která je nám dostupná především v traumatu a katastrofičnosti. Fragmenty důkazů a svědectví zakládají v Kolářově díle čitelnost neztvárnitelného, šokujícího. Proto svědectví potřebuje „diskurz“ - promluvu, kterou nemůže žádné technické médium nahradit. Svědectví, úsilí být „očítým svědkem“ je jednou z hlavních intencí Kolářova literárního i výtvarného díla, totiž inscenace autentického momentu jako specifická metasémantická operace „aktu výpovědi“, kterou rozvinul Émile Benveniste (*Problèmes de linguistique générale I-II*. Gallimard: Paris 1966, 1974) a která ve vztahu ke kategorii Kolářových „svědectví“ získává na zvláštním významu a relevanci.

Závěrem možno shrnout, že diplomová práce Adély Gemrothové představuje metodicky a koncepčně vyzrálý a promyšlený výkon, který vyniká velmi dobrou erudicí nejen zkoumané problematiky, ale také literárněvědných a filozofických kontextů, které autorka dokáže nápaditým způsobem využít v interpretačních partiích své práce. Jako určitý deficit bych viděl poměrnou stručnost jednotlivých kapitol, kdy nejjeden zajímavý postřeh by zasluhoval větší teoretické o interpretační pozornosti. Také vztah obrazu a textu v Kolářově díle by zasluhoval samostatnou kapitolu, věnovanou konceptuálně-konstruktivním aspektům (Kolářovy) intermediality. Nicméně i přes tento deficit představuje práce Adély Gemrothové výborný výkon, který může být jako takový i ohodnocen (1).

Doc. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.

V Praze, 3. září 2008

aktualizováno

26. 11. 2009